

Athletic eta ikuskizuna

Kantak «Herriatik sortu zinelako» dio eta herriarekiko duen loturan oinarritu du bere ezaugarria. Halaxe da Athletic futbol taldea. Ehun urte *euskal labela* tinko gordezten. Ikuskizunen antolakuntzan, aitzitik, karramarroaren estrategia: atzekoz aurrera.

Hasiera batean, Pavarotti genuen Santimamiñeko izar bakarra. Italiako *divo* honek ospakizun honekin zer ikusirik ote zuen galdetu zioten euren buruari zale askok. Apika, taldearen zuzendaritzan zegoen operazaletasunean ikertu behar. Kanean, berriz, kritika ugari plazaratu ziren. Honela, Rolling Stones ekartzeko ahaleginei ekin zieten.

Geroago, Pavarottiren esperientziak hamaika zeresan ekarri zuen. Ahots ahula omen zuela. Ez zuela behar bezala kantatu. *Granada* bai, euskal kantarik ez... Niri Donostiako Orfeoiauren urteurrena ekarri zidan gogora. Makina bat politikoa aurreneko lerroan eta handi-mandikeria larregi.

Lerro hauek idazten ari naizen unean Rolling Stonesen kontzertuaren zain gaude. Munduko rock ikuskizunik handiena omen. Operatik Rockera eta dinosaurioen arotik irten barik.

Baina harrigarriena hirugarren *gola* izan da. Nahiz eta oraindik emanaldia zehaztu barik izan, Athleticen zuzendaritza euskal jaialdi bat antolatzea aztertzen ari da. Benito Lertxundi, Oskorri eta Mikel Laboa izan daitezke kontzertutzar honen partaideak. Ez dakigu jokatuko denentz baina argi eta ozen adierazi behar dugu norbait ari dela herri hau atzekoz aurrera egituratzen.

Oraindik ilustratu batzuek geureari muzin egiten diote kanpoko laudatzen duten bitartean. Oker ez banago gure eszena ez dute ondo ezagutzen.

Bien bitartean Santimamiñeko berdegune eta harmailtan gertatzen denarekin konformatu behar. Futbola baita mende honetako ikuskizunik handienetakoa eta ikusgarrienetakoa. Zirkoko lehoiak baino kilikagarriagoa.

Antzerkiari oniritzi

Azken aldi honetan, antzerkiak gorakada izugarria izan du gizarte mailan. Emanaldi kopurua ezezik, giza onespena ere hobetu dela esan dezakegu inolako beldurrik gabe. Delako krisi iraunkorra hainbat berbaldietan protagonista den bitartean, aretoetako datuek bestelako egoera erakusten dute. Oro har antzerkiaren arrakastaz mintzo daiteke.

Badiruri ikus-entzunezko gizarte honetan giza talde txiki batek antzerkiaz erreparatu duela. Antzerkiak berreskuratu du komunikazioa, nonbait. Programatzaile batek kondatu zidan nola emakumezko lagun talde gazte zehatz batek ez zuela inoiz hutsik egiten bere aretoko estreñoetan. Talde horrek kultur deialdi guztien artean antzerkia jarraitzeko erabakia zuen. Telebistaren mamua igaro da eta gaurko gizarteak taulen gaineko artea begi onez ikusten du.

Giza onespen honen gorakadak tauletako lanbidearen nolabaiteko lasaitasuna ekarri du. Ezin dugu ahaztu antzerkia kultur industria dela eta industria guztien modura, xederik nabarmenena etekin ekonomikoak sortzea dela. Hau dela eta, agerian daude taldeek erabiltzen dituzten deitzeko amuak.

Batzuek egile klasikoak dituzte aipagai, besteek zinean arrakasta izan duen gairen bat ekartzen dute eszenara. Gehienak telebistan sona handia bereganatu duten aktoreez baliatzen dira. Hauek ere badira, besteak beste, oniritziaren hobetzean parte hartzen duten faktoreak.

Azpiegituraren sasoia gairitu da. Aretoen sareak martxan daude. Oraingoa antzerkizale ezkutuen ordua da.

Haize bero honekin batera, zenbait antzerkigile profesional telebistaren programazioari begira ari dira. Telebista izan baitaiteke ikusle goa sendotzeko tresnarik aproposena. Teatroari buruzko teleaio baten egitasmoaren zirriborroa burututa dago. Eusko Jaurlaritzak laguntza eman dio antzerki taldeen bultzakadari eta Euskal Telebistak ez ditu begiak itxi. Honen ondorioz, udazkenean antzerkiari eskainitako teleaio bat pantailara liteke.

Teatro informazioaren historian *Arkupe*, *Ikusmira* eta *Farenheit* saioek urrezko orrialde bat idatzi zuten 80eko

hamarkadaren amaieran. Gaur eta basamortuan barrena zeharkaldi luze eta ulertezin bat igaro ondoren telesail berri baten atarian gaude. Gorakada ahul honi zutariak jar liezazkiokoen ekimen nabarmena.

Ikuskizun askotarikoak

Orain dela hamaika urte, Carlos Panerari, Maskarada taldeko zuzendariari, entzun nion: «Antzerki eremua arte ezberdinen elkargunea da. Pintura, musika, irudia, hitza... hauen guztien nahasketak bizten du nire antzerkia egiteko grina». Aurki hogeitaz beteko du Maskaradak eta zuzendariaren asmoa behin baino gehiagotan bete da.

Gabriel Aresti poetari eskaini zioten lanak ikuskizun askotarikoen esparruaren gailurra jo zuen, nire iritzi apahez. Poesia, teatro esperimentalak, teatro klasikoa, Oskorriren musika zuzenean, diaporama, maskarak... *Harrizko Aresti Hau* antzezlanaren osagarriak ziren. Emaitza, euskal antzerkigintzaren ezuste ikusgarrietakoa.

Azken hileotan bi ikuskari eszenaratu dira ildo honi jarraiki. *Dena lanbrotute ikustot* lanak poesia, musika eta irudia batu ditu. Oinarria olerkian datza berriro ere. Poesiak eszenatokian lanbroaren moduan jokutzen du. Mezua zertzelada minberetan sakabanatzen da. Iradokizunak ohikoa gairatzen du. Sentimendua larru gorritan azalarazten da.

Honelaxe utzi gintuen *Dena lanbrotute ikustot* ikuskizunaren estrenaldiak. Bihotz minak jota. Ez da antzerkia. Ez da musika kontzertua. Ez da poesia emanaldia. Hiru arloak gordetzen ditu bere baitan. *Sentikaria*, Ez dok Amairu euskal kantagintzaren leiendako taldeak asmatu zuen izena, ondo datorkio berri honi hogeita hamar urte geroago.

Sortzaileen izen-abizenek ikuskariaren kolore ugaritasuna adierazten dute: Koldo Izagirre, Iñigo Aranbarri, eta Jose Luis Otamendi poetak; Deabruak Teilatueta taldeko musikariak; Aintzane Astigarraga etorkizun handiko aktore gaztea eta Xabi Ubeda eta Mattin irudiegileak.

Han / Zure mundua ez da erresuma hartakoa / Han /
Non ahaztu egiten den non ahaztu ezin den / Non itsa-

soa margotu egiten den / Non bakarrik egoten den /
Non bakarrik ezin egoten ahal den / Non katuak diren
libre non hil egiten den / Non adiskideak non hitzak
non maitasunak non /...

Mitxel Sarasketaren hogeituro urteko giltzapea aitzaki. Joseba Sarrionandiaren espresabideak gidari. Zinez ikuskizun aitzindaria.

Egun batzuk lehenago Fermin Muguruza eta Dut musika taldeak, Gaitzerdi antzerki taldearekin batera, nazioarteko bira bati eman zioten hasiera. Oraingoan, musika eta teatroa ditugu lagun. Honetan, berriz, abiapuntua musika da. Musika alternatiboa eta berritzailea. Hala ikusten dute, behinik behin, gure mugetatik at Muguruzaren azken bala. Festimad Madrilen antolatzen den soinu alternatiboen musikaldian goia jo zuen eta Dover talde espainarrarekin batera arrakasta nabarmena erdietsi zuen.

Abangoardia dugu ikuskizun honen lokarria. Gaitzerdi Bilboko teatro taldea lan esperimentaletan mugitzen da eroso. Ekintza minimaletan maisu dira. Eta estetika erasokorra landu dute. Sarritan, Kataluniako La Fura del Baus-en seme-alabak direla ematen du. Sarea, mekano hodia eta suaren erabilpenak suntsituta dagoen gizarte baten giroa sortarazten du. Hala ere, patuari aurre egin eta asaldatu nahi duen irudia dakarkigu. Horretan Fermin Muguruza eta Dut-en soinuak ederto moldatzen dira.

Eraitza ez da txantxetako. Lagun batek aitortu zidanez, musika bera gustoko ez izan arren eta konpaktoari aspergarria bazeritzon ere, zuzen-zuzenean bestelako zirrarak sentitu zituen. Ikuskizunaren indarrak liluraturik utzi zuen, alegia.

Hankapaluak maldan behera

Hankapaluak maldan behera doaz. Kalealdiek, ostera, gora egiten dute. Aurten ere lau kale antzerki jaialdi plaza-ratuko dira udaldian. Lekeitio, Zarautz, Arrigorriaga eta Barakaldon. Lauren artean Lekeitio dugu aitzindariena 1979an Euskal Herriko Antzerki garaikidearen I. Topake-

tak izan baitziren. Data horretan gaurko antzerkia sortu berria zen. Horretan parte hartu genuenok euskal lurrean aurreneko aldiz hankapaluak nola lehorreratu ziren ikus- teko aukera izan genuen. Danimarkako Odin teatro taldeak itsasotik portura ekarri zituen txoriz mozorraturiko han- kaluze haiek.

Esperientzia ikusita Lekeitiotik oso hurbil, Ipazterren, Txiruliruli taldeak hankapaluen teknika bereganatu zuen. Geroago, Bekerekek, Kukubiltxok eta Maskaradak plazara- tu zituzten oin mehe eta luzeko erraldoi haiek.

80ko hamarkadan hankapaluen sukarra biztu zen. Es- kolak ere eratu ziren auzo eta herrietan. Horren handia zen hauen itzala 1988an, bederatzi urte igarotakoan, au- rreneko Hankapalu Eguna izan zen Larrabetzun. Eta hu- rrengo urtean Lekeitioko Kale Antzerki Nazioarteko Jaial- diak bigarren edizioa antolatu zuen ehun bat hankaluze bilduz.

Harritzeko ahalmena gori-gorian geneukan. Elefanteak eta guzti hankapalu. Baina denboraren poderioz, ezustea ohiko bilakatu zen. Eta 90eko hamarkadaren amaieran hankapalu talde gutxi gainbizi dira.

Gaur hogeit bat biltzeak sekulako ahalegina eskatzen du. Horretan ari dira Lekeitioko Aittitta Txikiko taldeki- deak. Aurtengo 9. Nazioarteko Kalealdia erresuma handi bat izan zeneko azkenak bildu nahian baitabil. Hankapa- lua desagertzeko zorian dagoen espeziea da.

Pirinioetako magaleko musiketan

Kantauritik Mediterraneora burutuko dugun bidaian lau hitzordu nabarmendu nahi ditut. Eremu natural ikusgarri eta gozagarria aurkitu ezezik, musika kontzertu bikainak ere entzuteko parada du bidaiariak.

Mendebaldetik hasita Arrosarekin egiten dugu topo. Bertako larretan Euskal Herria Zuzenean izaten da. Aur- ten, hiru egunez soinu porrusalda gozoa prestatu dute. Zeltiar aireak, rock gogorra eta reggaea. Celtas Cortos, La Polla eta Raftik et les Dupuiz ditugu disdiratsuenak hogeit

bat talderen artean. Euskal Herriko gaztediak duen hitzordurik erakargarriena antolaketa bikain bati esker. Ezinbesteko gazte topaketa.

Lanuza herria da hurrengoa. Aragoiko Tena bailararen paisaiarik ederrenaz inguraturik eta laku baten ertzean izaten da *Pirineos Sur* izena duen jaialdia. Luxozko emaldiak plazaratu dira bertan aurreko sei edizioetan. Aurtan Cuba aurkeratu dute protagonista. Lakuaren ur gainean jarrita dagoen eszenatokitik Julio Compay Segundo bezalako artista handiak igaroko dira. Kulturen bidegurutze fin eta zirrargarria.

Aragoitik irten barik, Ainsako gazteluan nazioarteko folkaren topagunea izaten da abuztuan. Lekua ere ez da txantxetakoa. Erdi Aroko giroaz baliatuz jaialdi honek berezko nortasuna du. Aurtengo edizioan Irlandako Sharon Shannon soinulari ezagunak hartuko du esku. Johnny Clegg, Manolo Sanlucar... oso izen handiak taularatuko dira gazteluaren harresi barnean.

Eta azkenengo geratokia Escalarre dugu. Lleidako mendietan kokatzen den herri nimiño honetan Estatu espainiarreko kontzerturik erraldoiena izaten da. *Doctor Music* izenekoak Bob Dylan, ehun bat talderen artean, aurkeztuko du. Dylanen azken lana ez da ahuntzaren gauerdiko eztula. Eszena gainean, berriz, bere egonezak mitoren magia itzaltzen du. Musikaren bidez dena komunikatzen duela esan ohi da eta ez duela zertan barbarik egin behar. Dena den, zuzenean ikusteko aukera galtzea bekatua izan beharko litzateke.

Kontuak kontu, munduko musika hoberenaren adierazle bikaina izango da Pirinioetako hegoaldeko maldetan uda honetan zehar. Azken udaldiotan bezalaxe, lau musikaldi hauek milaka zale bilduko dute. Egia esan, goi mailako kalitateaz gain, paisaiak ere mesede egiten dio zentzumenen altxor oparoari. ♪